

उद्याचे श्वानविश्व

उद्याचे श्वानविश्व हे उद्याच्या समाजावर अवलंबून राहणार आहे. भारतातला समाज हा कोणत्याही प्रगत राष्ट्राच्या समाजापासून फारसा वेगळा असणार नाही. आपल्या समाजात चार वर्ग असतील. सर्वात वरचा श्रीमंत. त्यांचे मासिक उत्पन्न एक लाखाच्या वर असेल. या समाजाकडे इमारतीतील एक स्वतंत्र मजला असेल. या मजल्यावर जाण्यासाठी स्वतंत्र लिफ्ट देखील असण्याची शक्यता आहे. आपण आज ज्याला मध्यमवर्गीय म्हणतो, ते २८ ते ७५ हजार उत्पन्न गटातले लोक त्यानंतरच्या श्रेणीत येतील. ही स्वतःच्या फ्लॅटमध्ये गृहनिर्माण सोसायटीत राहणारी माणसे. ज्या कुटुंबाचे उत्पन्न १० ते १५ हजार आहे असे लोक त्यानंतरच्या श्रेणीत येतील. त्यानंतर असतील ५ ते १० हजार रु.उत्पन्नातील श्रमजीवी. या चारही वर्गांवर असणाऱ्या श्वानांचा वेगवेगळा विचार करावा लागेल.

वर उल्लेख केलेल्या समाजगटाशिवाय समाजाचे आणखी दोन गट असतील. श्रमजीवी आणि बुद्धिजीवी. हा फरक खरे तर १० ते १५ हजार उत्पन्न गटांत अधिक जाणवेल, कारण या उत्पन्न गटात श्रमजीवी कुटुंबात कमावणाऱ्या व्यक्ती बुद्धिजीवी कुटुंबातील व्यक्तीपेक्षा अधिक असतील. त्यामुळे या दोन प्रकारच्या लोकांच्या वस्त्या वेगवेगळ्या असतील. २५ ते ७५ हजार उत्पन्न गटातील लोकांच्या वस्त्या आणखीच वेगळ्या असतील. या वस्त्यांमध्ये श्वानपालनास बंदी असलेल्या वस्त्या येण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. एक लाख व अधिक उत्पन्न असलेल्यांच्या इमारती वेगवेगळ्या असतील. हे झाले शहरांचे चित्र. गावांचे चित्र थोडे वेगळे असेल. पक्क्या इमारतींचे प्रमाण वाढेल. त्यामुळे दोन मजली इमारती वाढतील. तेथे स्वतंत्र बंगले आणि त्या समान असलेली घरे असे प्रमुख विभाजन असेल. श्वान ज्या घरांतून पाळले जातात त्यांचेही दोन गट होतील, ज्यात शाळकरी मुले आहेत अशी घरे आणि ज्या घरात शाळकरी मुले नाहीत अशी घरे. शाळकरी मुले याचा अर्थ दुसरीपासून आठवी, नववीत शिकणारी मुले. या मुलांना दादागिरी किंवा ताईगिरी करण्याची भूक असते. ती भागविण्यासाठी ती मुले श्वानपालनाचा हट्ट धरतात. आपल्या घरी श्वानपालन शक्य नसेल, तर ती गल्लीतील बेवारशी श्वानांना खाऊ पिऊ घालतात. त्यांच्याशी खेळतात. त्यांच्यावर जीव लावतात, त्यांच्यावर माया करतात.

लहानग्यांवर माया करणे ही माणसाची मूलभूत गरज आहे. आपली कोणी वाट पाहात आहे, आपण दिसलो की त्याला आनंद होतो अशी व्यक्ती असणे ही सुखकारक भावना असते. याला वयाची अट नाही. ही तहान भागविण्यासाठी श्वानपालनाकडे वळणारे लोक आपली संरक्षणाची गरज भागवेल म्हणून आम्ही श्वान पालन करतो असे इतरांनाच नाही, तर स्वतःलाही सांगत असतात. संरक्षक व सोबती या श्वानांच्या दोन बाजू आहेत. सोबतीची नेमकी गरज वर बघितली. आपण आता उद्याच्या संरक्षणाची गरज बघू.

उच्चवर्गीयांच्या वस्त्यांमध्ये रखवालदार असतील. अत्याधुनिक कॅमेरे, बोटोचे ठसे, डोळ्यातील बुबुळांच्या प्रतिमा पाहून आत येणारी माणसे परकी नाहीत ना याची खात्री करून घेतली जाईल. सावधानतेची यंत्रणा सर्वांना जागृत करेल. रखवालदार व रहिवासी दोघांकडे स्वसंरक्षणार्थ हत्यारे असतील. त्यांना खाजगी श्वानाची गरज नसेल. रखवाली करणाऱ्या संस्था त्यांची संरक्षणाची गरज पुरवतील. मध्यमवर्गीयांच्या वस्त्यांत उच्चवर्गीयांसारखी यंत्रे नसतील. राज्य पोलीस दल, त्यांची फिरती पथके सर्व यंत्रसामुग्रीने सुसज्ज असतील. संदेशवहनासाठी फोन, मोबाईल फोन वापरून तेथे आवाज न करता सरळ पोलीसदलाला जागृत करणारे सायरन वाजवण्याची सोय त्यावेळी उपलब्ध असेल. त्यामुळे श्वानांचे प्रमुख काम

हे बंद दारापलिकडून दार वाजवून आत येऊ पाहणारी व्यक्ती मित्र असेल का अनोळखी शत्रू एवढे ओळखून मालकाला सावधान करणे एवढेच अपेक्षित असेल. यासाठी शत्रू - मित्राची पारख करू शकतील असे साधारण मांजरापेक्षा मोठे नाहीत एवढे श्वान हीच उद्याची गरज असेल. श्रमजीवी, कसबी कारागिरांच्या वस्त्र्यांमध्ये मात्र आपल्या वस्तीत राहणाऱ्या व आपले, परके यात फरक करून परक्यांवर भुंकून वेळप्रसंगी अंगावर चाल करून जाणाऱ्या श्वानांची गरज राहणार आहे.

हे श्वान मोक्यात फिरणारे, आडोशाला झोपणारे असतील. शाळकरी, लहान मुले त्यांचे मालक असतील. सुजाण श्वान तज्ज्ञांचे खरे काम याच थरात राहणार आहे. या वस्तीतील काही रहिवासी खाजगी संरक्षक कंपन्यांत वॉचमन, रखवालदार म्हणून काम करीत असतील. चार पाच घरांमागे एक तरी माणूस व्यक्तिगत शरीररक्षक वा वाहनचालक किंवा नुसताच शरीररक्षक म्हणून काम करणारा असेल.

शरीररक्षकाची सर्वात जास्त गरज बेकायदा कामे करणाऱ्या गँग वा टोळी वा त्यातील खालच्या थरातील व्यक्तींना असते. स्वतःची ओळख इतरांना होईल अशा प्रकारचे कोणतेही जगावेगळे साधन ते बरोबर बाळगणार नाहीत. म्हणून श्वान पाळणे, संरक्षक श्वान पाळणे ते पसंत करणार नाहीत, पण ज्यांचे अंतरमन श्वानासारखे सदा जागृत असते, व वेळप्रसंगी स्वतःचा जीव धोक्यात घालून ते दुसऱ्यांचा जीव वाचविण्याची ज्यांची प्रवृत्ती आहे, अशी माणसे हे लोक शरीररक्षक म्हणून स्वतःबरोबर ठेवतात. तशीच गरज समाजातल्या एकट्यादुकट्या राहणाऱ्या वयस्क व्यक्तींना देखील असते. यापुढच्या काळात दोन नंबरचा धंदा करणारे वाढतील. त्याचप्रमाणे शरीररक्षणाची गरज असणाऱ्या सुजाण वयस्कर व्यक्ती देखील समाजात वाढतील. व्यवसाय करणारे नाही तर वास्तव्य करणाऱ्या सज्जनात देखील संरक्षणासाठी मित्रांची , शेजाऱ्यांची आवश्यकता वाढतच राहणार आहे.

ज्यांना वृद्धाश्रमात राहणे पसंत नाही, ज्यांची कुटुंबात पुढच्या पिढीला आवश्यकता वाटत नाही, अशी माणसे एकटे राहणे पसंत करतात. अशा माणसांचे प्रमाण यापुढे वाढतच राहणार आहे. श्वानांचे पालनपोषण करणे त्यांना शक्य नसेल, पण श्वानाचा मैत्रीची, जागृत शरीररक्षकाची गरज असेल अशा लोकांनी शेजारीपाजाऱ्यांनी पाळलेल्या किंवा अवती भोवती वास्तव्य करणाऱ्या मोक्यात, बेवारशी श्वानाशी मैत्री करून राहावे. हे सदाजागृत श्वान शरीररक्षक म्हणून वस्त्र्यांमध्ये असतातच. त्यांचे एक मन सतत सभोवतालचा सतत वेध घेत असते. वॉचमनचे काम हे अजाणतेपणे, आपोआप सतत करत असतात. या लोकांनी आपण राहतो त्या वस्तीत जन्मलेल्या श्वान पिलांपैकी परक्याची चाहूल घेते व परक्यांवर चालून जाण्याचे धाडस करते अशी श्वानपिले निवडून पोसावीत व त्यांच्याशी मैत्री करावी. मैत्री संपादन करण्यासाठी या श्वान पिलांना खाणे देण्याची चूक करू नये. त्यांना पोट भरण्याएवढे खाणे कचराकुंड्यांत भरपूर मिळते. त्यांना गरज असते ती मित्राची. मी मानतो बुवा तुला, काय धाडस आहे, वेळप्रसंगी मदत करेल तर हाच असे विचार तुमच्या मनात त्यांच्याबद्दल आले पाहिजेत.

कधीतरी तुम्ही आल्यावर त्याने तुमच्याकडे पाहिले, तर त्याच्या नजरेला नजर मिळवून त्याला हॅलो, करायला विसरू नका, पण एखाद्यावेळी ते श्वान शेपटी हलवीत तुमच्याकडे आले तर त्याला अंगावर उड्या मारू देऊ नका पण तुमचा हात पुढे करून बोटे चाटण्याची त्याला परवानगी द्या. कधीकाळी त्याच्या डोक्यावरून, गळ्यावरून, छाती, पोटावरून हात फिरवा. त्याच्या अंगाला स्पर्श कधी करायचा हे तुम्ही त्याच्याशी मनाने एकरूप झालात की तुम्हाला कळेल. के उकिरड्यावर फिरणारे घाणेरडे कुत्रे असा विचार त्या वेळी करू नका. तुमच्या नजरेच्या स्पर्शापलिकडे तुमच्या शारीरिक

स्पर्शाची आवश्यकता असेल तेव्हाच ते तुमच्या जवळ येईल. त्या श्वानाला केलेला एक स्पर्श त्याच्या व तुमच्या मैत्रीची गाठ पक्की करेल. शरीराचा स्पर्श याचा अर्थ त्याला कुरवाळत बसणे नाही. हा स्पर्श कधीतरीच करायचा असतो. क्रिकेटच्या मैदानावर संघाची उत्तम कामगिरी झाली की खेळाडू एकमेकांना स्पर्श देतात, घेतात, तसा साथीबद्दल आभार व्यक्त करणारा स्पर्श देणे -घेणे सांघिक भावना वाढविण्यासाठी आवश्यक असतो. तुम्ही उच्चभ्रू वस्तीत राहात असाल तर त्या वस्तीत मोकाट श्वान फिरकू नयेत अशी व्यवस्था असेल. तरी त्या वस्तीच्या किनाऱ्यावर तुम्हाला श्वानमित्र भेटतील. वॉकिंग ट्रॅकवर नाही, पण फूटपाथवरून चालताना तेथे तुम्हाला शरीररक्षकाची गरज असेल तेथे ते तुमच्यावर नजर ठेवून असतील. जेव्हा तुम्हाला कोणीतरी फोनवर तरी बोलावे, दृष्टीस पडल्यावर हॅलो तरी म्हणावे असे वाटेल, तेव्हा ते मोकाट श्वानच तुमची साथ करतील. ओसाड वाळवंटासारख्या झालेल्या जीवनात ओअॅसिस निर्माण करण्याचे प्रयत्न मात्र तुम्ही केले पाहिजेत. तुमचे हिंडणे, फिरणे चालू आहे, तेव्हाच असे मित्र जोडून ठेवा. तुमच्या शरीररक्षणाला आणि मनःशांतीच्या गरजेला ते धावत येतील.